

7.1 Pirmieji gyventojai Lietuvos teritorijoje

Akmens amžius – seniausias istorinis laikotarpis, kurio metu įrankiai ir ginklai buvo gaminami iš akmens.

Amatininkas – įvairių įrankių, drabužių, ginklų, papuošalų kūrėjas.

Žalvario amžius – laikotarpis, kai senieji gyventojai naudojo pirmąjį metalą – žalvarį. Išmoko jį lydyti ir pasigaminti įvairių daiktų.

Ledynmetis – laikotarpis, kai didelę žemės teritoriją gaubė storas ledo sluoksnis.

Piliakalnis – kalva, ant kurios buvo statomos gynybinės pilys ir gyvenvietės.

1. Perskaitykite tekstą apie pirmuosius gyventojus Lietuvos teritorijoje ir atsakykite į klausimus.

Lietuvos teritorijoje pirmieji gyventojai atsirado prieš maždaug 11 tūkstančių metų prieš Kristų. Tuo metu iš Lietuvos lėtai traukėsi ledynmetis. Tirpo ledas, o oras darėsi vis šiltesnis. Metams bėgant, ištirpusių ledynų vietoje pradėjo augti maži augalai, krūmai, susiformavo naujos upės. Iš kitų kraštų pradėjo keliauti elniai ir kitokie gyvūnai. Ledynmečiui galutinai pasitraukus iš Lietuvos teritorijos, ieškodami maisto atklydo pirmieji gyventojai. Ankstyvieji mūsų protėviai, klajodami po laukus ir pievas, medžiodavo įvairius žvėris. **Medžioklėse jie naudojo lazdas, ietis, strėles ir lankus.** Pagauti gyvūnai buvo ne tik maistas. Iš jų odos siūti **drabužiai** ar net **palapinių gaubtai**. Kartais iš tam tikrų gyvūnų dalių buvo pasidaromi darbo įrankiai ar papuošalai.

Pirmieji Lietuvos gyventojai labai mėgo miškus, kuriuose rinko uogas, riešutus ir grybus. Svarbiu maisto šaltiniu buvo ir upės, ežerai, kur gaudyta žuvis. Žmonės gyveno gausiomis šeimomis. Vyrai buvo atsakingi už medžioklę, o moterys paruošdavo maistą, išdirbdavo žvėrių odas ir kailius, augindavo vaikus.

Klimatui vis labiau šylant, Lietuvos teritorijoje daugėjo įvairių gyvūnų ir paukščių rūšių.

Žmonių gyvenimas taip pat keitėsi. Jie pradėjo dirbti žemę ir auginti naminius gyvulius.

Lipdė molinius puodus, verpė siūlus ir siuvosi drabužius. Darbo ir medžioklės įrankius gaminosi iš akmens, todėl šis senasis laikotarpis vadinamas akmens amžiumi.

Pagal Arvydą Malonaitį „Trumpai apie proistorę“

1. Kada į Lietuvos teritoriją atklydo pirmieji gyventojai?
2. Kuo jie vertėsi?
3. Paaiškinkite, kodėl seniausias žmonijos istorijos laikotarpis vadinamas akmens amžiumi.
4. Pasidomėkite, kada pirmieji gyventojai atvyko į šalį, kurioje gyvenate jūs.

2. Pažiūrėkite į pateiktus paveikslėlius ir pagalvokite, kuo jie yra susiję su akmens amžiumi. Kokiomis veiklomis užsiėmė gyventojai? Kokius įrankius naudojo?

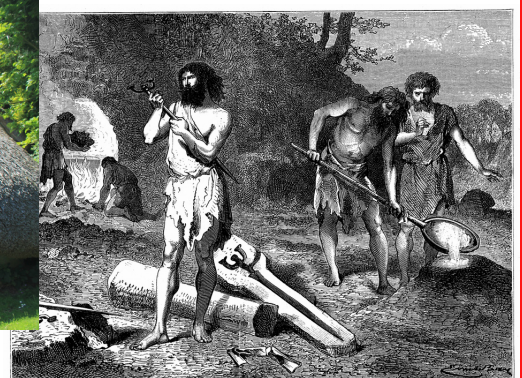
3. Perskaitykite tekstą apie geležies amžių Lietuvoje ir į tuščias vietas įrašykite žodžius.

Maždaug prieš 4 tūkstančius metų Lietuvoje buvo pradėtas naudoti metalas – _____, kuris dar vadinamas žalvariu. Ne visi senieji gyventojai galėjo naudoti metalinius įrankius ar juos pasigaminti. Tai buvo brangi prekė. Lietuvių protėviai, prekiaudami su kitais kraštais, mainė _____, žvėrių odas ir kailius į metalinius dirbinius, įrankius, papuošalus. Lietuva tuo metu buvo itin miškingas kraštas ir, kai žmonėms trūkdavo dirbamos žemės, jie iškirsdavo miškus, išdegindavo žemę ir taip ją paruošdavo žemdirbystei. Šimtmečiams bėgant, gyventojai išmoko lydyti metalą ir jį patys apdirbti, pataisyti susidėvėjusias metalines dalis. Tokiu būdu atsirado kalvio amatas ir kiti _____.

Bronzos amžius Lietuvoje pasibaigė, kai žmonės išmoko lydyti _____.

Pagal Arvydą Malonaitį „Trumpai apie proistorę“

AMATAI
MEDŲ
BRONZA
GINTARĄ
GELEŽĮ

Vaidilutė – senovės lietuvių žynė, ugnies saugotoja. Vaidilutės atlikdavo religines apeigas, gydė žmones ir gyvulius.

4. Perskaitykite tekstą apie Kernavę. Pažiūrėkite į paveikslėlius ir papasakokite, kas juose vaizduojama.

Turbūt nustebsite, bet Vilnius nėra seniausias Lietuvos miestas. Seniausias prekybinis miestas, dar kur kas anksčiau nei pradėjo kurtis Vilnius, gyvavo Kernavėje. Čia, Neries upės slėnyje, pirmieji gyventojai kūrėsi jau prieš maždaug 10 tūkstančių metų. Gyvenvietė su gynybine tvirtove statyta ant 5 piliakalnių. Visi piliakalniai turi pavadinimus. Ant svarbiausio Aukuro piliakalnio, manoma, stovėjo valdovo pilis, o aplink ją kūrėsi amatininkų, pirklių miestas. Ant Pilies ir Lizdeikos piliakalnių stovėjo pagalbiniai pilies statiniai, gynybiniai įtvirtinimai. Vienas piliakalnis, kiek atsiskyręs nuo kitų, stūkso už 400 metrų. Dažnai jis vadinamas Žvalgakalniu. Gal dėl to, kad nuo jo gerai matėsi visa Kernavės gyvenvietė su pilimi. Visi piliakalniai yra apipinti legendomis apie čia ėjusius požeminius kelius su aukso vartais, ugnį kursčiusį žynį ir gražiausią vaidilutę Pajautą. Valdovui gyvenant ant piliakalnio, didžioji dalis gyventojų telkėsi piliakalnių šlaituose ir Neries upės slėnyje, kuris vadinamas vaidilutės Pajautos vardu. Bėgant šimtmečiams, XIV a. pabaigoje, Kernavės piliakalnių tvirtovė ir miestas smarkiai nukentėjo nuo priešų – Kryžiuočių ordino. Kernavę niokojo gaisrai. Galiausiai gyvenvietė nusilpo ir prarado politinę svarbą. Sostinė pamažu pradėjo kurtis Vilniuje.

Pagal Danguolę Kandrotienę ir Vytautą Kandrotą „Įdomiausios kelionės po Lietuvą“

5. Klausymo užduotis – Piliakalniai ir medinės pilys. Užduotį rasite „Moodle“ virtualioje mokymosi platformoje prie 5 klasės 2 skyriaus, 2.1 potemės.

TAI ĮDOMU! Kernavės piliakalniai ir jų papėdėje esančios senosios gyvenvietės liekanos yra įtrauktos į UNESCO kultūros vertybių sąrašą.

